

'Passages' Project uitgewerkt in het kader van 'Managers van Diversiteit 2009' – Agentschap Binnenlands Bestuur (Afdeling Beleid Binneland, Steden en Inburgering).

Beknopte voorstelling

1. Doelstellingen, verloop en werkwijze:

1. Het project "Passages" heeft volgende centrale doelstelling: de communicatie openen, verbeteren tussen mensen met een diverse culturele achtergrond aan de hand van het universeel herkenbaar gegeven van overgangsrituelen en de wederzijdse beeldvorming positief beïnvloeden.

2. Vanuit dit gegeven stellen we volgende strategische doelstellingen op:

- De beeldvorming tussen mensen met een verschillende culturele achtergrond over elkaar expliciteren;
- De rechtstreekse communicatie starten en/of activeren tussen mensen met een verschillende culturele achtergrond;
- De beeldvorming zo veel als mogelijk positief beïnvloeden.

3. De middelen zijn enerzijds de vrijwilligers, de 'gewone' mensen die vanuit hun diverse culturele achtergrond anderen kunnen bereiken met hun levensverhaal en anderzijds de levensverhalen op zich. Dit zijn de verhalen van de eigen culturele invulling en beleving van specifieke overgangsrituelen. Het kanaal om deze verhalen door te geven is een vorming, aangeboden via de geëigende verenigingen in de landelijke gemeenten.

2. Beknopt verloop:

In een eerste fase worden de levensverhalen van mensen met diverse culturele achtergrond verzameld en geregistreerd in woord en beeld. Deze persoonlijke verhalen geven aan hoe deze mensen overgangsrituelen in hun persoonlijk leven en in hun cultuur ervaren hebben.

In een tweede fase wordt een aanbod uitgewerkt op basis van het verzamelde materiaal. De persoonlijke verhalen worden opgenomen in een fotoboek met DVD (film). Tegelijk wordt een tentoonstelling opgebouwd met het filmmateriaal (bestaande uit de interviews en documentaire films over overgangsrituelen bij verschillende culturen), fotomateriaal (hoofdzakelijk portretten) en artefacten. Met dit materiaal worden vormingspakketten uitgewerkt en aangeboden. Deze vormingspakketten bestaan telkens uit een combinatie van de tentoonstelling en het live gebrachte verhaal van de vertellers.

In de derde fase wordt de vorming op maat gegeven aan de organisaties uit het middenveld, in de landelijke gemeenten van Oost-Vlaanderen. Zowel de autochtone als de allochtone verenigingen, in het sociaal-cultureel of breder landschap worden gecontacteerd. Het doel is hiermee de communicatie te activeren tussen verteller en groep (wie ben ik? Wie zijn wij?), perceptie van de ander (Wie zijn zij? Ben jij? Zijn zij werkelijk zo anders?) en de wereld in verandering.

3. Motivatie voor dit initiatief:

3.1. Zien we vooral wat er gelijk is, of wat verschillend is?

Doorheen de vele contacten die we met andere culturen hebben, merken we dat we, net omdat we allen mensen zijn, heel veel overeenkomsten hebben. Om die reden vragen we ons af of we niet – zowel in de populaire media als in het politieke denken - op een overtrokken, soms artificiële manier een 'cultuur van verschil' cultiveren. Men focust eerder op basis van dichotomie : jong-oud; man-vrouw; kind-ouder; allochtoon-autochtoon; christen-moslim; gelovig-ongelovig; beschaafd versus niet-beschaafd; enz, dan op het gemeenschappelijke. Wij stellen voorop dat we de rijkdom van de diversiteit maar kunnen hanteren, letterlijk 'managen' als we ook oog mogen hebben voor het gemeenschappelijk humane. Gelijkenissen ontdekken onder de 'oppervlakkige' verschillende symboliek is de verbinding leggen tussen mensen! Natuurlijk is de manier waarop we feest vieren of afscheid nemen bijvoorbeeld dikwijls heel erg verschillend. Maar onder deze concrete symboliek huist een 'antwoord' op eerder gelijke vragen en in wezen universele vragen zoals 'hoe omgaan en plaatsnemen van dood en afscheid'. Essentieel is het feit dat we feest vieren of afscheid nemen, en het 'hoe' is de vertaling in concreet gedrag.

Overgangsrituelen zijn een universeel gegeven. Ze nemen in alle culturen een wezenlijke plaats in. Dit fascineert ons en willen we gebruiken als basis voor dit project.

3.2. We merken dat mensen in het omgaan met diversiteit heel wat moeite hebben om hun eigenheid te (her)vinden, te (her)definiëren én een duidelijke plaats te geven. We merken dat de zoektocht en de discussie hierover zeer 'gecrispeerd' verloopt. Zo is het bijvoorbeeld moeilijk om als eerder progressief, niet-gelovig persoon te definiëren wat de eigen bodem is, zonder direct in een politieke of ideologische discussie te vervallen. Of wat nog erger is : direct in het ene of gene kamp ingedeeld te worden (de dichotomie, waarover we het eerder hadden).

Tegelijk merken we dat door het wegvallen van de grote verhalen (godsdienst en ideologie als bakens), de eigen verhalen en de eigen tradities "het vraagstuk van de identiteit in het huidige postmoderne en globale tijdperk dringender en indringender is geworden." (Verkuyten M.; Etnische identiteit. Theoretische en empirische benaderingen, Het Spinhuis; 1999; Amsterdam,p.5). Het teruggaan naar eigen verhalen en ervaringen (cf de levensverhalen, opgebouwd rond belangrijke overgangen) zorgt voor een positief formuleren van de eigen identiteit.

We sluiten ons ook aan bij de bevindingen die het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding door haar onderzoek vaststelt, nl: "De meest opvallende conclusie" verduidelijkt Jozef De Witte, directeur van het Centrum, is dat Belgen zich toleranter blijken op te stellen tegenover etnische minderheden naarmate ze regelmatig of dagelijks contact hebben met hen. " (www.diversiteit.be: resultaten van de enquête).

4. Motivatie voor het gebruik van de specifieke methode: waarom levensverhalen?

4.1. Het eerste, en belangrijkste argument om deze werkwijze te volgen bestaat erin dat we het 'samenleven in Diversiteit' niet als een soort 'verplicht thema' brengen. We vrezen immers dat dit dan als een verplichte oefening zal ervaren worden, dat hier de vooroordelen te snel grond zullen krijgen. We verkiezen om via een soort 'omweg', een neutraal middel, de einddoelstelling beter te bereiken. Deze omweg vormt in dit project het 'levensverhaal van de beleefde overgangsrituelen'. We merken dat het levensverhaal een heel krachtig instrument is. Het luisteren naar elkaars verhalen verbindt mensen en zo wordt communicatie bevorderd, op basis waarvan (h)erkenning kan ontstaan. Deze (h)erkenning stimuleert een meer 'accurate' beeldvorming.

4.2. Het particuliere van de levensverhalen is een niet-bedreigende, niet-verplichte 'integratie- of diversiteitsoefening'. Mensen worden in hun mens-zijn aangesproken en in hun individualiteit erkend. Dit particuliere, ingebed in z'n culturele contextualiteit, is een buffer tegen het gevaar van een hertaling door de toehoorder naar het eigen referentiekader. Een dergelijk reductionisme zou afbreuk doen aan de meerwaarde van reële diversiteit. Managen van diversiteit wil deze meerwaarde helpen tot bloei komen.

4.3. De levensverhalen kunnen de leegte – ontstaan door het wegvallen van de 'grote verhalen' – beetje bij beetje overbruggen. Levensverhalen plaatsen de overgangsmomenten bijna automatisch in de culturele context waardoor ze particuliere geschiedenis aan cultuurgeschiedenis koppelen.

4.4. In het antropologische veldwerk gaat men tegenwoordig liever exemplarisch te werk, net omdat men de methode en de authenticiteit van het particuliere én de dialoog (Kloos, P., 1991. Culturele antropologie. Een inleiding. Assen, Van Gorcum.) waardevol vindt als instrument om de kennis te vergroten en zo de betekenis van het mens-zijn meer en beter te doorgronden. Het verzamelen van deze verhalen is volgens ons waardevol op zich (al is dit niet het doel van dit project!).

4.5. In de marge kunnen we nog vermelden dat het gebruik van het eigen verhaal (zowel voor het individu als voor de cultuur waartoe hij/zij behoort) ook een therapeutische werking heeft (cf. de narratieve therapie). We verwijzen hierbij ook graag naar het reminiscentieproject van Pluspunt Rotterdam, gekaderd in 'Verhalend Verleden': 'We zongen allemaal hetzelfde lied maar ieder in onze eigen taal'. Waar de eigen herinneringen worden geëxpliciteerd en verwoord. Het eigen verhaal wordt gebracht, er wordt naar geluisterd en er groeit respect voor het verhaal én de mens (al dan niet als vertegenwoordiger van de cultuur). Ook in dit project "Passages" is dit een belangrijke factor: voor alle partijen wordt het zelfrespect en de zelfwaarde gestimuleerd.